

บทที่ 2

เอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ทำการศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พอสรุปได้ดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง ระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. การศึกษาอาชีพ (Career Education)
3. ความสำคัญของอาชีพ (The Importance of Career)
4. ความต้องการเลือกเรียนวิชาชีพ
5. สถานภาพของครูและวิชาชีพครู
6. ทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอลแลนด์ (Holland's Theory of Vocational Choice)
7. ทฤษฎีการเลือกอาชีพของโร (Roe's Theory of Vocational Choice)
8. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมกระตุ้นใจ และการจูงใจ
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรการศึกษาต่อเนื่องระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ระเบียบการสอบคัดเลือกนักเรียนในเขตพัฒนาภาคเหนือเพื่อเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542, หน้า 8-9)

1. หลักสูตรสาขาวิชาบริหารธุรกิจ
2. หลักสูตรสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
3. หลักสูตรสาขาวิชาอุตสาหกรรมศึกษา
4. หลักสูตรสาขาวิชาเกษตรกรรม
5. หลักสูตรสาขาวิชาสุขศึกษา

บุคคลผู้ที่จะเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง ระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ นั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้คือ

คุณสมบัติทั่วไป

1. สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา หรือ ป.กศ. สูง หรือ ปวท. หรือประกาศนียบัตรอื่นใดที่เทียบเท่าอนุปริญญา

2. อาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยถูกต้องตามกฎหมาย

3. ไม่เคยถูกคัดชื่อออกหรือถูกไล่ออกจากสถาบันการศึกษาใด ๆ เพราะความผิดทางความประพฤติ

4. ไม่เคยต้องโทษตามคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในกรณีความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดอันเป็นลหุโทษ

คุณสมบัติเฉพาะสาขาวิชา

1. ผู้สมัครสาขาวิชาบริหารธุรกิจ จะต้องมีความรู้หรือปริญญา หรือ ปวส. หรือ ปวท. วิชาเอกแขนงใด แขนงหนึ่งของสาขาบริหารธุรกิจ

2. ผู้สมัครสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ จะต้องมีความรู้หรือปริญญา หรือ ป.กศ.สูง สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ หรือ ปวส. สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ หรือผ้าและการแต่งกาย หรือพัฒนาการครอบครัวและการเลี้ยงดูแลเด็ก หรืองานประดิษฐ์ หรือคหกรรมธุรกิจ หรือคหกรรมศาสตร์ทั่วไป

3. ผู้สมัครสาขาวิชาอุตสาหกรรมศึกษา จะต้องมีความรู้หรือปริญญา หรือ ป.กศ.สูง สาขาวิชาอุตสาหกรรมศิลป์ ทุกสาขา ปวส. หรือ ปวท. ทางช่างอุตสาหกรรมทุกสาขา และสาขาวิชาทางสถาปัตยกรรมทุกสาขา

เนื่องจากธรรมชาติของแต่ละสาขาวิชาแตกต่างกันออกไปทำให้วัตถุประสงค์ในการผลิตครูแตกต่างกันออกไปด้วย โดยมีวัตถุประสงค์หลักในแต่ละสาขาวิชาดังนี้คือ

หลักสูตรสาขาวิชาบริหารธุรกิจ

1. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาชีพครูและวิชาชีพทางธุรกิจ
2. มีทักษะในวิชาชีพครูทางธุรกิจศึกษามและวิชาชีพทางธุรกิจ
3. มีทัศนคติที่ดีต่อการประกอบวิชาชีพ ครูและวิชาชีพทางธุรกิจ
4. มีความสามารถในการประยุกต์ความรู้และทักษะทั้งหลายในวิชาชีพเพื่อพัฒนา

ตนเองและสังคม

หลักสูตรสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

1. มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาทางด้านคหกรรมศาสตร์
2. มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
3. มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครูคหกรรมศาสตร์
4. สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพอิสระได้
5. สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิต ทั้งส่วนบุคคลและ

ชุมชน

6. สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อช่วยแก้ปัญหาทางสิ่งแวดล้อมให้แก่ชุมชน

หลักสูตรสาขาวิชาอุตสาหกรรมศึกษา

1. มีความรู้ ทักษะงานปฏิบัติและประสบการณ์ทางการสอนวิชาช่างอุตสาหกรรม
หลาย ๆ แขนง ในระดับมัธยมศึกษาและระดับที่ต่ำกว่าหรือสูงกว่าได้
2. มีเจตคติที่ดีต่อสัมมาชีพ มีความภาคภูมิใจและมั่นใจในวิชาชีพครูอุตสาหกรรม
3. พัฒนาด้านวินัยในการทำงาน มีจรรยาในวิชาชีพ มีความซื่อสัตย์สุจริต ความขยัน
หมั่นเพียร ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบในการทำงาน ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
4. ปลุกฝังหน้าที่ความรับผิดชอบในการ เป็นพลเมืองที่ดีของชุมชนและสังคม

หลักสูตรสาขาวิชาเกษตรกรรม

1. มีความรู้ ความสามารถเพียงพอที่จะประกอบอาชีพครู ประกอบอาชีพอื่นที่
เกี่ยวข้องกับการให้บริการและส่งเสริมความรู้เกษตรกรรม หรือประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้
2. มีจรรยาและวินัยของครู
3. สามารถทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น โดยเฉพาะทางด้าน
การประกอบอาชีพเกษตรกรรม

หลักสูตรสาขาวิชาสุศึกษา

เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ เจตคติและการปฏิบัติถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์
สุขภาพ สามารถจัดการเรียนการสอน ค้นคว้าการบริหารและปฏิบัติงานด้านสุศึกษา และสุขภาพได้
อย่างกว้างขวางเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาค้นคว้า และวิจัยทางสุขภาพและสุศึกษา
เพื่อนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันสำหรับแนวทางในการประกอบอาชีพเมื่อสำเร็จการศึกษาระดับ
ปริญญาตรีแล้ว สามารถไปประกอบอาชีพเป็นข้าราชการครู ข้าราชการพลเรือน อาจารย์ และบุคลากร
ใน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โรงเรียน สถาบัน วิทยาลัยของรัฐ และเอกชน หรือหาก
สำเร็จการศึกษาระดับปริญญา สามารถเป็นอาจารย์สอนในระดับอุดมศึกษา

การศึกษาอาชีพ (Career Education)

การเลือกอาชีพเป็นการจัดการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพ และสามารถเลือกอาชีพ และเตรียมตัวในการทำงานได้ในอนาคต การเรียนการสอนจะมุ่งเน้นถึงบทบาทของการทำงาน การใช้เวลาว่าง หรือการใช้ชีวิตในครอบครัว การศึกษาอาชีพนั้นแตกต่างจากอาชีวศึกษา ซึ่งอาชีวศึกษานั้นเป็นการสอนทักษะเฉพาะการทำงานในแต่ละอาชีพเฉพาะเท่านั้น

การศึกษาอาชีพ เป็นการเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบ เช่น อาจเรียนรู้ในครอบครัว ชุมชน หรือในโรงเรียน เป็นต้น สำหรับในโรงเรียนนั้น การศึกษาอาชีพประกอบด้วย กิจกรรมการเรียน การสอนรายวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอาชีพ กิจกรรมการเรียนการสอนจะทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดี มีความรู้ และมีทักษะการทำงานที่เหมาะสม อาทิเช่น วิชาวิทยาศาสตร์ จะช่วยให้ ผู้เรียน ได้เรียนรู้ เสาะแสวงหาอาชีพที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สาธารณสุข และวิทยาศาสตร์ทางทะเล เป็นต้น การศึกษาอาชีพ จะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ ความเข้าใจ และการใช้ความรู้ต่าง ๆ ในการวางแผนการศึกษา และการทำงานของตนเองได้

การศึกษาอาชีพจะเริ่มต้นตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล จนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับระดับชั้นวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยนั้น จะมีการเรียนรู้จากทางฝ่ายแนะแนวของสถานศึกษานั้น ๆ การศึกษาอาชีพในระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษา ผู้เรียนจะเรียนรู้อาชีพต่าง ๆ ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น ผู้เรียนจะเรียนรู้ถึงอาชีพที่น่าสนใจ และอาชีพที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด นอกจากนี้ครูแนะแนวและครูอาจารย์ในโรงเรียนยังมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทางการศึกษา และการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถ และความสนใจของผู้เรียนอีกด้วย การศึกษาอาชีพในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้เรียนจะได้เรียนรู้การตัดสินใจ เกี่ยวกับอาชีพ และวิถีชีวิตมากมายหลายแบบ เช่น อาจเรียนรู้ในห้องเรียน การเรียนเป็นกลุ่มเล็ก หรือการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล อีกทั้งผู้เรียนยังได้เรียนรู้ทักษะที่จำเป็นในการศึกษาอาชีพในขั้นสูง หรือการทำงาน หลังจบการศึกษาอีกด้วย ตลอดจนครูแนะแนวต้องให้ความรู้ถึงแหล่งหางาน วิธีการสมัครงาน และวิธีการสัมภาษณ์ด้วย

คณะครูและครูแนะแนว ควรมีวิธีการ ให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้อย่างหลากหลาย อาทิเช่น มีภาพยนตร์เกี่ยวกับอาชีพ หรือด้านอุตสาหกรรมต่าง ๆ หรืออาจเชิญผู้ประกอบการ หรือผู้ที่ประกอบอาชีพนั้น ๆ มาให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพ หรือผู้เรียนอาจจะเข้าฝึกงาน หรือสังเกตการทำงาน ของผู้ประกอบการอาชีพนั้น ๆ เป็นต้น

ความสำคัญของอาชีพ (The Importance of Career)

ในงานของวันเพ็ญ จินะจิต , (2542 ,หน้า 9) มีข้อความที่สรุปจากแนวคิดของ Jepsen ไว้ดังนี้

บุคคลที่ประกอบอาชีพส่วนใหญ่จะมีอาชีพหลักหนึ่งอาชีพ ซึ่งเป็นอาชีพที่มีขึ้นด้วยความพอใจ และมีเป้าหมายที่แน่นอนในการทำงานคือ เพื่อการดำรงชีวิตสำหรับตนเองและครอบครัว บางคนประกอบอาชีพ หรือทำงานอื่น ๆ โดยไม่มีเงินเป็นผลตอบแทน เช่น ทำงานเพื่อแสวงหาสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ครอบครัวของตน หรือบางคนอุทิศเวลาทำงานเพื่อการกุศล

อาชีพแต่ละอาชีพ อาจจะมีผลกระทบต่อชีวิตคนเราได้หลายประการ เช่น การพิจารณาการหาที่อยู่อาศัย และการมีเพื่อนบ้าน ตลอดจนมีผลต่อการศึกษามีอยู่ และรายได้ที่ได้รับ บางทีอาจมีผลกระทบต่อความรู้สึกของตนเอง และเพื่อนบ้าน ในการประพฤติปฏิบัติตนซึ่งกันและกันฉะนั้นการตัดสินใจเลือกอาชีพ ที่ชาญฉลาดจะทำให้ช่วยสร้างวิถีชีวิตตามที่ตนต้องการด้วย

การตัดสินใจเลือกอาชีพเป็นสิ่งที่สำคัญ กล่าวคือ การเลือกอาชีพใดก็ตาม ควรเลือกอาชีพที่ต้องการทำ และต้องการพัฒนาอาชีพของตนให้บรรลุผล อีกทั้งควรเลือกอาชีพให้เหมาะสมกับการศึกษา และโอกาสที่ทำให้ก้าวหน้าได้ อาทิเช่น ควรรู้ความสามารถ ความสนใจ และเป้าหมายของการทำงานของตนเอง เป็นต้น หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ การรู้ซึ่งถึงเรื่องงานต่าง ๆ ที่หลากหลายจะช่วยให้พบงานที่เหมาะสมกับ ความสามารถ ความสนใจ และเป้าหมายของการทำงานอีกด้วย

ความต้องการเลือกเรียนวิชาชีพ

วิชาชีพ มีลักษณะที่สำคัญ ดังที่ Talcott Parsons เขียนไว้ใน International Encyclopedia of the Social Sciences (อ้างในวันเพ็ญ จินะจิต ,2542 ,หน้า 9) ว่า

1. วิชาชีพอาศัยการฝึกหัดทางด้านเทคนิคอย่างเป็นทางการจากสถาบันที่คนในสังคมยอมรับและยกย่อง ด้วยเหตุนี้ การฝึกหัดและการเรียนรู้จึงต้องอาศัยเวลานานพอและผู้เข้ารับการฝึกหัดจะต้องมีประสิทธิภาพหลังจากที่ได้รับการอบรมแล้ว ในข้อนี้เรียกว่าลักษณะทางด้านสติปัญญา (Intellectual Components) การฝึกหัดวิชาชีพดังกล่าวนำไปสู่ขั้นตอนระดับสูง คือ ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ซึ่งจะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมประเภทหนึ่ง
2. ไม่เพียงแต่จะให้ความเชี่ยวชาญในวัฒนธรรมด้านนี้เท่านั้น วิชาชีพยังต้องมีการฝึก "ทักษะ" ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเพื่อให้เกิดความชำนาญในกิจกรรมนั้น
3. ในการนำเอาวิชาชีพไปใช้นั้น จะต้องมีกฎเกณฑ์บังคับเพื่อให้ผู้ประกอบงานในด้าน วิชาชีพแต่ละประเภทนำเอาไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเกี่ยวกับงานด้านการปฏิบัติ

วิชาการทางการแพทย์ แพทย์จะนำวิชาชีพของตนไปใช้ในการบำบัดรักษาโรคภัยไข้เจ็บ อย่างไรก็ตาม ทักษะเกี่ยวกับการสอน และการวิจัยทางด้านวิชาการแท้ ๆ ก็เป็นส่วนหนึ่งของข้อนี้

สถานภาพของครูและวิชาชีพครู

จากการประชุมสัมมนาทางวิชาการเตรียมความพร้อมของผู้บริหารการศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา 2544.สมาคมหัวหน้าการประถมศึกษา (ประเทศไทย) ได้มีไว้ว่า

1. กฎหมายแม่บทที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 55 กำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์อื่น ๆ สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีรายได้ที่เพียงพอและเหมาะสมกับฐานะทางสังคมและวิชาชีพ

ให้มีกองทุนส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อจัดสรรให้เป็นเงินอุดหนุน งานริเริ่มสร้างสรรค์ ผลงานดีเด่น และเป็นรางวัลเชิดชูเกียรติครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

2. สถานภาพปัจจุบันของครู

ครูเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คุณภาพของผู้เรียนสูงขึ้น ครูที่มีคุณภาพจะมีส่วนผลักดันให้ผู้เรียน ได้พัฒนาตนเองครบถ้วนและเป็นไปอย่างเหมาะสม เป็นการวางพื้นฐานเพื่อการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ไปสู่ความเป็นสากล สาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีคุณภาพไม่ได้ตาม มาตรฐาน เนื่องจากมีระบบการบริหารจัดการที่ไม่เหมาะสมและไม่มีแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรทาง การศึกษาได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ในด้านการผลิตผู้ที่จะออกมาประกอบวิชาชีพครู เมื่อเทียบกับสาขาวิชาอื่นพบว่ายังไม่สามารถจูงใจให้คนดีคนเก่งเข้ามาเรียนครู และประกอบวิชาชีพครูได้มากนัก โดยพิจารณาจากผลคะแนนสอบเข้า มหาวิทยาลัยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอดีตที่สอบเข้าคณะครุศาสตร์หรือคณะศึกษาศาสตร์ ที่มีคะแนนค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับคณะอื่นในปีการศึกษาเดียวกัน

ในการปฏิรูปการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดเป็นข้อกฎหมายไว้ชัดเจนว่า ให้มีการปรับกระบวนการผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้ครูและผู้บริหารต้องมี ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ภายใต้การกำกับดูแลของสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนการ กระจายอำนาจการบริหารจัดการไปยังสำนักงานฯ เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา และแนวทาง หนึ่งที่จะสร้างแรงจูงใจในการทำงาน การพัฒนาตนเอง และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการเรียน การสอน คือ การปรับบัญชีเงินเดือนและค่าตอบแทนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สอดคล้อง

กับลักษณะและผลการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับค่าครองชีพ การดำรงตนตามสถานภาพทางวิชาชีพ และให้ทัดเทียมกับเงินเดือนของวิชาชีพชั้นสูงอื่น

ทั้งนี้เนื่องจากเงินเดือนของข้าราชการครูในปัจจุบันมีรายได้ไม่เพียงพอกับการดำรงชีพ การเลื่อนระดับเงินเดือนของข้าราชการครูไม่สัมพันธ์กับการพัฒนาคุณภาพ ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และประสิทธิภาพในการทำงาน โดยโครงสร้างเงินเดือนครูและผู้บริหารสถานศึกษาจะถูกจำกัดความก้าวหน้าเพียงระดับ 9 และข้าราชการครูส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับ 6 และ 7 ซึ่งมีจำนวนรวมกันได้ประมาณร้อยละ 66 ของข้าราชการครูทั้งหมดจากข้อมูลกระทรวงศึกษาธิการปี 2542 พบว่าครูเป็นหนี้ถึง 378,058 คนโดยเป็นหนี้เฉลี่ย 366,654 บาทต่อคน สูงกว่าหนี้สินเฉลี่ยของข้าราชการพลเรือนที่สำรวจโดยสำนักงานข้าราชการพลเรือนร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติในปีเดียวกันที่เท่ากับ 358,061 บาทต่อครอบครัว

ดังนั้นระบบเงินเดือนและค่าตอบแทนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงต้องได้รับการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับภาระงาน ความรู้ ความสามารถ ประสิทธิภาพและความก้าวหน้าทางวิชาชีพ เพื่อให้มีการพัฒนาครูที่ต่อเนื่องและเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง เป็นที่ยกย่องของสังคม ในอนาคต ทั้งนี้การกำหนดเงินเดือนต้องคำนึงถึงความเท่าเทียมกัน รวมถึงความเป็นไปได้ด้านงบประมาณของรัฐ

3. วิชาชีพและสถานภาพของวิชาชีพ

3.1 ความหมาย

"วิชาชีพ" หมายถึง อาชีพที่ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญ มีลักษณะพิเศษของอาชีพที่ถือเป็นการประกอบวิชาชีพ จะต้องประกอบด้วย 4 ลักษณะคือ

(1) ลักษณะงาน เป็นงานที่ต้องใช้ความชำนาญ (Skilled) และความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา (Specialized) ส่วนประกอบของงานที่จำเป็นต้องเป็นการใช้สติปัญญา (mental) มากกว่าจะใช้ฝีมือ (manual) และจะต้องมีระยะเวลาที่ใช้อบรมทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติก่อนที่จะสามารถปฏิบัติการ (Perform) ในงานนั้นได้อย่างเพียงพอ

(2) ลักษณะที่เป็นจรรยาบรรณ (The Moral aspect)

ผู้ที่ปฏิบัติการตามวิชาชีพจะต้องกระทำการหรือได้รับการคาดหวังว่าต้องกระทำตามหลักเกณฑ์ทางศีลธรรมจรรยา (Moral principles) ซึ่งควบคู่ไปกับหน้าที่ทั่วไปของความซื่อสัตย์ (The general duty of honesty) และเป็นที่คาดหวังว่า ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องเสนอมาตรฐานขั้นสูงของการบริการสำหรับการบริการในวิชาชีพนั้น (a high standard of service for its own sake) และอาจจะ

ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับงานที่ถือเป็นความลับ (confidentiality) ตลอดจนยังต้องมีหน้าที่ต่อสังคมอย่างกว้างขวางอีกด้วย

(3) มีลักษณะเป็นองค์กรที่รวมตัวกันเป็นหมู่คณะ (Collective organization)

โดยปกติแล้ว ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องสังกัดหรือเข้าร่วมสมาคมของผู้ประกอบวิชาชีพซึ่งออกกฎข้อบังคับในการรับเข้าเป็นสมาชิก และเสาะหาทางที่จะส่งเสริมมาตรฐานทั้งสายของการประกอบวิชาชีพ

(4) สถานภาพ (Status)

โดยทั่วไป ผู้ที่มีสถานภาพในสังคมสูงจะได้รับการยอมรับจากสาธารณชนทั่วไปว่าเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญในลักษณะงานเฉพาะสาขาวิชาชีพของตน ซึ่งสังคมในอดีตจนถึงปัจจุบันต่างให้การยอมรับว่า “ผู้ที่มีวิชาชีพนั้นเป็นบุคคลที่สังคมควรให้การยอมรับนับถือ เหมาะเป็นผู้ที่มีความรู้เป็นพิเศษกว่าบุคคลทั่วไป และเป็นผู้เสียสละตนเองเพื่อผลประโยชน์ของสังคมด้วย

3.2 การกำหนดวิชาชีพครูและผู้บริหารเป็นวิชาชีพชั้นสูง

ในอดีตที่ผ่านมาวิชาชีพครูยังไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูง ด้วยเหตุที่วิชาชีพครูไม่มีระบบการประกันความมั่นใจต่อผู้รับบริการหรือผู้บริโภคว่าจะให้บริการการศึกษาที่มีคุณภาพ ตามคุณลักษณะของความเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยเฉพาะในเรื่องของการมีสภาหรือคณะกรรมการดูแลวิชาชีพ การมีใบอนุญาตของผู้ประกอบวิชาชีพ

ดังนั้นในการปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดมาตรการไว้หลายอย่างที่ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพครูและผู้บริหารตามคุณลักษณะของวิชาชีพชั้นสูง ดังนี้

(1) มีองค์กรวิชาชีพทำหน้าที่กำกับดูแลผู้ที่อยู่ในวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ

(2) ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

(3) ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง

(4) ต้องได้รับการประเมินทั้งภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา การดำเนินการดังกล่าวข้างต้นจะมีผลให้วิชาชีพครูและผู้บริหารมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง คือ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญา อยู่ภายใต้การกำกับดูแลจรรยาบรรณของสภาวิชาชีพ มีการฝึกอบรมทั้งก่อนเข้าสู่อาชีพ และระหว่างปฏิบัติงานในวิชาชีพนั้น ยิ่งกว่านั้นยังมีการประเมินคุณภาพเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ และเมื่อมีการยกระดับวิชาชีพครูและผู้บริหารเป็นวิชาชีพชั้นสูง

เทียบเท่ากับวิชาชีพชั้นสูงอื่นแล้ว จึงควรที่จะต้องกำหนดเงินเดือนครูและผู้บริหารให้มีรายได้เหมาะสมกับวิชาชีพชั้นสูงด้วยกัน (เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการเตรียมความพร้อมของผู้บริหารการศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา 2544.สมาคมหัวหน้าการประถมศึกษา (ประเทศไทย) สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 8. หน้า 72-75)

ทฤษฎีการเลือกอาชีพของฮอลแลนด์ (Holland's Theory of Vocational Choice)

1. ภูมิหลังของทฤษฎี

จอห์น แอล ฮอลแลนด์ (John L. Holland) เป็นผู้ที่ได้ทำประโยชน์ให้แก่วงการแนะแนวอาชีพมากผู้หนึ่ง เขาได้สร้างทั้งทฤษฎีการเลือกอาชีพ แบบสำรวจความสนใจในอาชีพและแบบสำรวจบุคลิกภาพตนเอง เพื่อช่วยในการเลือกอาชีพ ฮอลแลนด์ได้ตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้คือ

1.1 การเลือกอาชีพเป็นการแสดงออกถึงบุคลิกภาพของบุคคล ความสนใจในอาชีพแสดงให้เห็นถึงบุคลิกภาพในการทำงาน การใช้เวลาว่างและงานอดิเรกของบุคคล

1.2 การสำรวจความสนใจในอาชีพ เป็นการวัดบุคลิกภาพของบุคคล

1.3 ถ้าบุคคลเลือกประกอบอาชีพอย่างหนึ่ง อันเนื่องมาจากประวัติและบุคลิกภาพของเขา อาชีพอย่างเดียวกันนั้นก็จะดึงดูดความสนใจของบุคคลที่มีบุคลิกภาพหรือลักษณะที่ตรงหรือคล้ายคลึงกัน

1.4 บุคคลแต่ละคนมีความสนใจต่ออาชีพอยู่สองสามอาชีพซึ่งจะมีความสำคัญต่อการเลือกอาชีพมาก

1.5 ความพึงพอใจ ความมั่นคง และความสำเร็จ ในการประกอบอาชีพขึ้นอยู่กับความสอดคล้องระหว่างบุคลิกภาพของบุคคลกับสภาพแวดล้อมของงาน

2. สาระของทฤษฎี

ฮอลแลนด์ได้สรุปทฤษฎีของเขาไว้ 4 ประการดังนี้คือ

2.1 ในสังคมของวัฒนธรรมตะวันตก สามารถแบ่งบุคคลออกตามลักษณะของบุคลิกภาพได้ 6 ประเภทคือ พวกชอบเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม (Realistic) พวกที่ชอบเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ใช้ความคิด การแก้ปัญหา (Intellectual) พวกชอบเข้าสังคม (Social) พวกชอบระเบียบแบบแผน (Conventional) พวกที่มีความทะเยอทะยาน ชอบมีอำนาจ (Enterprising) และพวกชอบศิลปะ (Artistic)

2.2 บรรดาอาชีพต่าง ๆ นั้น สามารถแบ่งตามลักษณะและสภาพแวดล้อมได้ 6 ชนิด ซึ่งสอดคล้องกับบุคลิกภาพของคนทั้ง 6 ประเภท

2.3 บุคคลยอมแสวงหาสภาพแวดล้อมและอาชีพ ซึ่งเปิดโอกาสให้เขาได้ใช้ความสามารถและทักษะ เพื่อแสดงออกถึงค่านิยมและทัศนคติ ตลอดจนการมีบทบาทที่เหมาะสมและหลีกเลี่ยงบทบาทที่ไม่เหมาะสมกับตนเอง

ลักษณะของบุคลิกภาพและสภาพแวดล้อมทางอาชีพของบุคคลตามที่ฮอลแลนด์ได้แบ่งเป็น

6 ประเภทมีดังนี้คือ

1) บุคคลที่ชอบเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม (Realistic Type) บุคคลประเภทชอบเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือกิจกรรมที่ไม่ค่อยมีความสลับซับซ้อนมีร่างกายแข็งแรงคล่องแคล่วว่องไว สามารถทำงานหนักได้และโดยทั่ว ๆ ไปจะไม่ชอบเข้าสังคมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับบุคคลประเภทนี้ ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับงานช่างฝีมือ เช่นช่างก่อสร้าง ช่างซ่อมบำรุง ช่างไฟฟ้า ช่างเครื่องยนต์ และอาชีพเกษตรกร เป็นต้น

2) บุคคลที่ชอบใช้ความคิดแก้ปัญหา (Intellectual Type) เป็นพวกที่ชอบทำงานที่ใช้สมองมากกว่าใช้กำลัง มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาที่เป็นนามธรรมได้ดี ชอบความอิสระ บุคคลประเภทนี้มักจะสนใจอาชีพด้านวิทยาศาสตร์ การคำนวณ อาชีพที่ต้องศึกษาค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ เช่นอาชีพนักวิทยาศาสตร์ แพทย์ นักคำนวณ

3) บุคคลที่ชอบสังคมกับบุคคลอื่น (Social Type) ชอบแสดงตัว ชอบสนทนา โดยทั่วไปจะมีทักษะทางสังคม ชอบช่วยเหลือผู้อื่น บุคคลที่มีลักษณะเช่นนี้มักสนใจอาชีพที่ได้มีโอกาสสังคมกับบุคคลอื่นได้บริการสังคม เช่น อาชีพนักสังคมสงเคราะห์ นักแนะแนว นักจิตวิทยา ครู อาจารย์ ผู้บริหารการศึกษา

4) บุคคลที่ชอบทำตามระเบียบแบบแผน (Conventional Type) เป็นบุคคลที่เคร่งครัดในกฎหมาย ไม่ค่อยมีความยืดหยุ่น มีความรอบคอบและขยันหมั่นเพียร บุคคลที่มีบุคลิกภาพเช่นนี้มักชอบทำงานที่มีระบบระเบียบ ปฏิบัติไปตามระบบระเบียบ ที่มีอยู่ เช่น งานด้านสารบรรณ เลขานุการ บรรณารักษ์ นักสถิติ เป็นต้น

5) บุคคลที่มีความทะเยอทะยาน ชอบมีอำนาจ (Enterprising Type) ชอบแสดงตัวมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสามารถในการพูดเพื่อโน้มน้าวชักจูงผู้อื่น มีความกล้าได้กล้าเสีย บุคคลประเภทนี้มักจะชอบอาชีพที่ตนจะได้แสดงลักษณะของตน อาชีพที่เกี่ยวกับการบริหารการค้า และนักการเมือง เช่น อาชีพนักธุรกิจ นักการเมือง ผู้จัดการฝ่ายขาย ผู้จัดการฝ่ายบุคคล นักโฆษณา ประชาสัมพันธ์

6) บุคคลที่ชอบศิลปะ ความงาม (Artistic Type) เป็นบุคคลที่เป็นตัวของตัวเองสูง มีจินตนาการ ชอบอิสระภาพ ไม่ชอบระเบียบแบบแผน บุคคลที่มีลักษณะเช่นนี้มักเลือกอาชีพที่เกี่ยวกับศิลปะ เช่น อาชีพจิตรกร ปฏิมากร ช่างออกแบบ นักประพันธ์ นักดนตรี เป็นต้น

ฮอลแลนด์กล่าวว่า ถ้าบุคคลมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมสำหรับอาชีพใดอาชีพหนึ่งและได้รับความช่วยเหลือจากการได้รับข้อมูลด้านอาชีพและการให้คำปรึกษาด้านอาชีพแล้ว จะทำให้เลือกอาชีพได้สะดวกและเหมาะสม ถ้าบุคคลใดมีบุคลิกภาพไม่คงที่ในทางใดทางหนึ่ง ไม่มีความชอบหรือความสนใจในด้านใดเลยจะประสบปัญหาในการเลือกอาชีพ ถ้าบุคคลใดไม่สามารถเลือกอาชีพตามความต้องการอันดับแรกของตนได้ ก็จะต้องเลือกอันดับรองลงมาซึ่งเหมาะกับบุคลิกภาพของเขาต่อไป แต่ถ้ามีความชอบที่ก้ำกึ่งกันจะทำให้เลือกอาชีพได้ยาก

นอกจากนั้น ฮอลแลนด์ยังได้กล่าวถึงความคาดหวังเกี่ยวกับอาชีพของบุคคล (Level of Occupational Choice) ว่าขึ้นอยู่กับการที่บุคคลประเมินตนเอง ฮอลแลนด์เน้นว่าการที่บุคคลรู้จักบุคลิกภาพของตนเอง และมีความรู้เกี่ยวกับอาชีพมีความสำคัญมากในกระบวนการเลือกอาชีพ

ทฤษฎีการเลือกอาชีพของโร (Roe's of Vocational Choice)

1. ภูมิหลังของทฤษฎี

แอนน์ โร (Anne Roe) ได้พัฒนาทฤษฎีการเลือกอาชีพจากผลงานวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความแตกต่างในด้านบุคลิกภาพ สถิติปัญญา ความถนัด ประสบการณ์ในวัยเด็ก ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการเลือกอาชีพของบุคคล โรได้เสนอแนวคิดไว้ 2 ประการคือ

1.1 บุคคลจะเลือกอาชีพให้เหมาะกับบุคลิกภาพและสนองความต้องการของตน

1.2 ประสบการณ์ในวัยเด็กที่ได้จากการอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ

ทฤษฎีนี้ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีการจูงใจโดยมีแนวความคิดว่า ความต้องการของบุคคลจะทำให้เกิดแรงผลักดันในการกระทำต่าง ๆ ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าคนเลือกอาชีพเพื่อสนองความต้องการต่าง ๆ ของตน เช่นความต้องการเป็นที่ยอมรับนับถือ ความต้องการตำแหน่ง ความมั่นคง ความต้องการทางเศรษฐกิจ ตลอดจนความต้องการอิสรภาพ โรเห็นว่าทุกคนในสังคมอยู่ภายใต้อิทธิพลของความ ต้องการ ซึ่งบุคคลพยายามหาทางตอบสนองความต้องการของตน อาชีพในทัศนะของโรนั้น ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงกิจกรรมที่บุคคลทำเพื่อหาเลี้ยงชีพเท่านั้น แต่หมายถึงวิถีชีวิต หรือกิจกรรมที่บุคคลกระทำเกือบตลอดชีวิตเพื่อให้ความต้องการได้รับการตอบสนอง วิถีชีวิตหรือรูปแบบของการดำเนินชีวิตเพื่อให้ตอบสนองความต้องการในระดับต่าง ๆ จนเป็นอุปนิสัยในการเลือกอาชีพบุคคล

2. สารของทฤษฎี

ทฤษฎีของโรประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ประการคือ

2.1 อิทธิพลของพันธุกรรมเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความต้องการ

2.2 อิทธิพลของทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchical Needs Theory) โรเชื่อทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ที่จัดลำดับความต้องการของมนุษย์เป็นขั้น ๆ จาก

ขั้นมูลฐานที่ต่ำสุดคือ ความต้องการทางกาย จนถึงขั้นสูงสุดคือ ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้และพัฒนาตนเองอย่างสมบูรณ์ ซึ่งเรียงตามลำดับได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ความต้องการทางกาย (Physiological Needs)

ขั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs)

ขั้นที่ 3 ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ (Belonging and Love Needs)

ขั้นที่ 4 ความต้องการยกย่องนับถือและอิสระภาพ (Self Esteem Need and

Independence)

ขั้นที่ 5 ความต้องการเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้และพัฒนาตนเองอย่างสมบูรณ์ (Need for

Self Actualization)

มาสโลว์อธิบายว่า ความต้องการขั้นต้นจะเป็นพื้นฐานของความ需求ขั้นต่อไปเมื่อความต้องการขั้นแรกได้รับการตอบสนอง บุคคลจะพยายามหาทางสนองความต้องการขั้นต่อไป ระดับความต้องการขั้นต่าง ๆ จะมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของคน

โรเชื่อว่า การที่ความต้องการขั้นต่าง ๆ ของเด็กจะได้รับการตอบสนองหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็ก ซึ่งจะก่อให้เกิดเป็นบุคลิกภาพและบุคลิกภาพนี้จะมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุคคล โดยบุคคลที่จะเลือกอาชีพให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพและสนองความต้องการของตน

2.3 อิทธิพลของประสบการณ์ในวัยเด็กตอนต้น (Early Childhood Experiences) ซึ่งเป็นผลมาจากการเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง โรได้แบ่งแบบฉบับของการเลี้ยงดูเด็กซึ่งมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของบุคคลออกเป็น 3 แบบดังต่อไปนี้

1) การเลี้ยงดูแบบไม่สนใจหรือไม่ยอมรับเด็ก (Avoidance of the Child) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

- การเลี้ยงดูแบบไม่ยอมรับเด็ก (Rejecting) เนื่องจากมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อเด็ก ผู้ปกครองจะละเลยไม่ให้ความสนใจต่อความคิดเห็นหรือความต้องการของเด็ก จะคอยดูว่าและลงโทษเด็ก ทำให้เด็กขาดความสุขและมักมองโลกในแง่ร้าย ไม่ชอบสังคม มีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลน้อย เช่น อาชีพนักวิทยาศาสตร์ อาชีพการเกษตร และอาชีพด้านเทคนิค เป็นต้น

- การเลี้ยงดูแบบละเลยเด็ก (Neglecting) ผู้ปกครองละเลยไม่เอาใจใส่รับผิดชอบและไม่ตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ของเด็ก แต่จะให้เฉพาะปัจจัยขั้นพื้นฐานบ้าง เด็กจะขาดความสุขและมักมองโลกในแง่ร้าย ไม่ชอบสังคม และมีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลน้อย

2) การเลี้ยงดูด้วยอารมณ์ (Emotional Concentration on the Child) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2

ลักษณะคือ

- การเลี้ยงดูแบบปกป้องคุ้มครองมากเกินไป (Overprotecting) ผู้ปกครองปกป้องระแวดระวังเด็กทุกฝีก้าว ไม่ค่อยให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ การเลี้ยงดูแบบนี้แม้จะสนองความต้องการด้านร่างกายและความปลอดภัยแก่เด็ก แต่จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กพึ่งผู้ใหญ่มาก และมักจะทำให้เด็กกลายเป็นคนที่ทำอะไรต่าง ๆ ตามแบบฉบับที่มีอยู่ ไม่ค่อยได้แสดงความสามารถ เด็กมีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพสัมพันธ์กับบุคคลน้อย

- การเลี้ยงดูแบบเข้มงวดหรือเรียกร้องจากเด็กมาก (Overdemanding) ผู้ปกครองจะคาดหวังความสำเร็จจากเด็กมาก วางมาตรฐานไว้สูง คาดหวังให้เด็กกระทำการต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์แบบเด็กจะได้รับความรักก็ต่อเมื่อสามารถทำตามสิ่งที่ผู้ปกครองคาดหวังไว้ได้สำเร็จ การเลี้ยงดูแบบนี้จะทำให้เด็กเกิดความเครียดสูง เด็กหาทางออกด้วยการก้าวร้าวหรือเก็บตัว เด็กจะมีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลน้อย

3) การเลี้ยงดูแบบยอมรับให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็ก (Acceptance of the Child)

ซึ่งแบ่งได้ เป็น 2 ลักษณะคือ

- การเลี้ยงดูแบบไม่เข้มงวดต่อเด็ก ผู้ปกครองให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็ก ตั้งกฎเกณฑ์เพื่อควบคุมความประพฤติของเด็กเพียงเล็กน้อย และไม่เข้มงวดต่อกฎเกณฑ์ เด็กได้รับความอบอุ่นและชอบสังคมกับบุคคลอื่น เด็กมีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพที่มีความสัมพันธ์กับบุคคล เช่น อาชีพธุรกิจ อาชีพบริการ และอาชีพการแสดง เป็นต้น

- การเลี้ยงดูแบบให้ความรัก (Loving) ผู้ปกครองให้ความรัก ความอบอุ่น ให้กำลังใจให้การสนับสนุน เด็กมีความสุข มีอิสรภาพ และได้รับการตอบสนองความต้องการ ของสังคมและมีแนวโน้มที่จะเลือกอาชีพที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลมาก

นอกจากนี้ โรยแบ่งอาชีพออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้คือ

- อาชีพที่ติดต่อกับเกี่ยวข้องกับบุคคล เช่น อาชีพบริการ อาชีพธุรกิจ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมระเบียบประเพณี อาชีพด้านศิลปะและการบันเทิง

- อาชีพที่ทำงานเกี่ยวข้องกับวัตถุ เช่น อาชีพด้านเทคนิค การเกษตร วิทยาศาสตร์

โรยอธิบายว่า ประสบการณ์ที่บุคคลได้รับในวัยเด็กจากการอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดาหรือผู้ปกครองจะมีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ เป็นต้นว่า บุคคลที่มาจากครอบครัวที่มีบรรยากาศแห่งความรัก ความอบอุ่น จะเป็นคนที่ชอบสังคมกับบุคคลต่าง ๆ มีทัศนคติที่ดีต่อสังคม เมื่อเลือกอาชีพมักจะเลือกอาชีพที่ติดต่อกับบุคคล เช่น อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักแนะแนวแพทย์ พยาบาล ตำรวจ หรืออาชีพธุรกิจ ส่วนบุคคลที่มาจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น เช่น พ่อแม่

ละเลย ไม่สนใจหรือเรียกร้องต่อเด็กมากเกินไป จะทำให้บุคคลนั้นเป็นบุคคลที่ไม่ชอบสังสรรค์กับบุคคลอื่น ฉะนั้น มักจะเลือกอาชีพที่ไม่ต้องการติดต่อกับบุคคลแต่เป็นการทำงานกับวัตถุมากกว่า เช่น อาชีพด้านเทคนิค เกษตรกรรม และวิทยาศาสตร์ (อรอนงค์ ธัญญะวัน ,2538 หน้า 38-43)

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการตัดสินใจ และการงูใจ

ความหมายของการตัดสินใจ

การตัดสินใจ มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้คำจำกัดความไว้มากมาย ซึ่งพอประมวลส่วนที่สำคัญนำเสนอได้ดังนี้

McFarland (อ้างใน ประชุม รอดประเสริฐ, 2535, หน้า 45) ได้ให้ความหมายการตัดสินใจไว้ว่า คือ กระบวนการสร้างทางเลือกการดำเนินการใด ๆ ไว้หลายทาง แล้วพิจารณาตรวจสอบประเมินทางเลือกเหล่านั้นแล้วเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด

ในทำนองเดียวกัน Luthans (อ้างใน จงกลนิย ยศบรรดาศักดิ์, 2535, หน้า 13) ได้ให้ความหมายการตัดสินใจ คือ การเลือกระหว่างทางเลือกต่าง ๆ

การตัดสินใจกับการแก้ปัญหาเป็นของคู่กัน เมื่อใดที่มีปัญหา การตัดสินใจก็จะตามมาทันที ซึ่งผลจากการตัดสินใจนี้คือสิ่งหนึ่งที่บอกว่าการแก้ปัญหานั้นจะสำเร็จหรือล้มเหลว และทั้ง ๆ ที่รู้ว่ามันเป็นสิ่งสำคัญ แต่เราก็ไม่สามารถทำการตัดสินใจได้ดีทุกครั้ง นั่นเป็นเพราะว่ามีองค์ประกอบหลายอย่างที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ (ยุดา รักไทย และธนิกานต์ มามะศิริ-นนท์, 2542, หน้า 125-129)

ลักษณะ 3 ประการของการตัดสินใจ ก่อนอื่นเราควรรู้ว่าการตัดสินใจที่ดี ควรมีองค์ประกอบอย่างไรบ้าง แล้วลองคิดทบทวนดูว่าการตัดสินใจที่ผ่านๆ มา มีหรือขาดคุณลักษณะใด และมันให้ผลเป็นอย่างไร

1. คุณภาพ (Quality) คือ การตัดสินใจที่ต้องทำให้เราได้ใช้โอกาส (ปัญหา) ให้เกิดประโยชน์ที่สุด คุณภาพเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในเชิงธุรกิจ เพราะข้อผิดพลาดต่าง ๆ นั้นหมายถึงการ สูญเสีย ดังนั้นเราจึงต้องใช้ทรัพยากรทั้งหมดที่สามารถหามาได้ ไม่ว่าจะเป็นคน เครื่องไม้ เครื่องมือ ฯลฯ เพื่อทำการเก็บและบริหารข้อมูล วิจัย วิเคราะห์และประเมินตัวเลือกต่าง ๆ

2. ความเร็ว (Speed) เราต้องตัดสินใจอย่างรวดเร็วให้ทันกับสถานการณ์ เช่น ถ้าเราหิวและท้องฟ้าก็กำลังจะมีดลง เราก็ต้องรีบตัดสินใจว่าใครจะออกไปล่าสัตว์ ใครจะก่อไฟรอ ไม่อาจผัดวันประกันพรุ่งได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยการแข่งขัน ถ้าเราขึ้นชักช้าไม่ยอมตัดสินใจเสียที ตัวเลือกต่าง ๆ ก็จะด้อยประสิทธิภาพลงตามเวลาที่ผ่านมา และพลังความคิดที่เราอุตส่าห์ทุ่มเทลง ไปก็จะสูญเปล่า

3. พันธะหน้าที่ (Mission) ถ้าเราต่างก็ต้องการกินอาหาร เราก็ต้องทำหน้าที่ของตนให้สำเร็จ ล้วง ก่อไฟให้ติด ไปล่าสัตว์มาได้ ฯลฯ ซึ่งนอกจากจะมีความรับผิดชอบในพันธะหน้าที่ของพวกเขาด้วยความเต็มใจ ไม่ใช่ทำไปอย่างนั้น ๆ แทะหรือคอยแต่จะผัดผ่อนไปทำวันหลัง แม้ว่าการตัดสินใจให้ดี และถึงพร้อมด้วยคุณลักษณะ 3 ประการนี้เป็นเรื่องยาก แต่มันก็จำเป็น เพราะถ้าขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไป ความผิดพลาดก็สามารถเกิดขึ้นได้ดังจะเห็นได้จาก ตัวอย่างรูปแบบของการตัดสินใจ ดังต่อไปนี้

การตัดสินใจแบบวางอำนาจ คือ มีคุณภาพ ความเร็ว แต่ขาดพันธะหน้าที่ เป็นความผิดพลาดที่พบเห็นได้ง่ายกว่าแบบอื่น ๆ แน่แน่นอนว่าภายหลังจากที่ได้มีการตัดสินใจด้วยรูปแบบ ของการวางอำนาจนี้แล้ว กระบวนการแก้ปัญหาอื่น ๆ ก็จะดำเนินไปอย่างรวดเร็ว แต่ในความเป็นจริง ผู้มีอำนาจส่วนใหญ่มักไม่ใช่คนที่รู้ดีที่สุดเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันของปัญหา

ดังนั้นจึงไม่อาจรับประกันคุณภาพของการตัดสินใจของพวกเขาได้ ซึ่งหมายความว่าอาจต้องการตัดสินใจใหม่ และความรวดเร็วก็จะกลายเป็นความล่าช้าไปในทันที แต่ถึงแม้ว่าการตัดสินใจนั้นจะมีคุณภาพสูง การปฏิบัติตามวิธีแก้ปัญหาที่คงเป็นเรื่องยากลำบากเพราะผู้เกี่ยวข้องคนอื่น ๆ อาจจะไม่รู้สึกว่าคุณมีพันธะหน้าที่ต่อการตัดสินใจดังกล่าว

การตัดสินใจแบบช้า ๆ ได้พริ้วล่องแกม เน้นคุณภาพและพันธะหน้าที่เป็นหลัก แต่ใช้เวลาเป็นนานสองนานในการตัดสินใจ ซึ่งลักษณะเช่นนี้ปรากฏให้เห็นเป็นประจำในการทำงาน ของรัฐบาลและหน่วยงานราชการ แต่บางครั้งเราเองก็ทำเช่นนั้นเหมือนกัน ลองนึกถึงตอนที่เรา จมปลัดอยู่กับการตัดสินใจ พยายามจะทำอะไรบางอย่าง หรือพยายามถูกลูกก้างทำไปตามแผนที ดูไม่เข้าท่าและถ้าสมัยเหลือเกิน เรามักมองการตัดสินใจแบบนี้ไม่ค่อยออก เพราะกระบวนการของมันช้ามาก แต่มันก็ยังเป็นลักษณะการตัดสินใจอีกแบบหนึ่งของผู้มีอำนาจ และมักจะมีการเจรจาวิงวอนเพื่อให้ผู้มีอำนาจนั้นตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง

การตัดสินใจแบบเร็วเข้าว่า ที่มีแต่ความเร็วกับพันธะหน้าที่ แต่ขาดคุณภาพ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ เวลาที่เราเผชิญกับเหตุการณ์ไฟไหม้ และตื่นเต็นตกใจสุดขีด เราก็มักจะหยิบฉวย ข้าวของต่าง ๆ หนีไฟอย่างรวดเร็ว โดยไม่คำนึงว่าของนั้นเป็นอะไร ขอเพียงแต่เอามันหนีไฟออกมาก็เป็นอันว่าใช้ได้ การให้พนักงานทำงานล่วงเวลาเยอะ ๆ เพื่อให้ทุกอย่างเป็นไปตาม เป้าหมาย ภายในระยะเวลาที่กำหนด โดยลืมให้ความสำคัญกับคุณภาพงาน ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของการตัดสินใจประเภทนี้ ซึ่งแม้ว่าเราจะรู้สึกสบายใจกับปัญหาที่หมด ไปอย่างรวดเร็ว แต่ปัญหาที่แท้จริงนั้นก็กลับมาอีกอย่างรวดเร็วได้เช่นกัน

ในการตัดสินใจทั้ง 3 แบบดังกล่าว เมื่อดูอย่างผิวเผินแล้ว ใน 2 แบบหลังนั้น ดูเหมือนจะดี เพราะว่ามีทั้งคุณภาพและความเร็ว (ตามลำดับ) แต่มันก็ยังเป็นการตัดสินใจที่ไม่สมบูรณ์ ดังนั้น ทางที่ดี ที่สุดมันจึงควรมีทั้งคุณภาพ ความเร็ว และพันธะหน้าที่ร่วมกัน

ทฤษฎีการจูงใจด้วยความต้องการของมนุษย์

ในงานของสจวน สุทธิเลิศอรุณ (2543 หน้า 309-312) มีข้อความที่สรุปจากแนวคิดของมาสโลว์ว่า เป็นการศึกษาถึงบริบทหรือเนื้อหาสาระว่า มนุษย์มีความต้องการอะไร จะได้ทราบถึงวิธีการจูงใจ มนุษย์ให้ทำงาน ด้วยการบำบัดความต้องการ เพื่อให้มนุษย์เกิดความพึงพอใจ และตั้งใจทำงานให้เกิด ประสิทธิภาพ

ตามทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ ดังนี้

1. ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs)

มาสโลว์ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ระดับ ตามลำดับความสำคัญ ดังนี้

1.1 ความต้องการทางด้านสรีรวิทยา (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้น พื้นฐาน ของมนุษย์ (Survival Need) ได้แก่ ความต้องการในเรื่องของอากาศ ความต้องการ อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ

1.2 ความต้องการความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิต (Safety and Security Needs) ได้แก่ ความต้องการที่จะอยู่อย่างมั่นคงปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูก ขโมยทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงาน และการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

1.3 ความต้องการด้านสังคม (Social Needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Belonging Needs)

1.4 ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem Needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความ ต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตนเอง ในเรื่องของความรู้ ความสามารถ และความสำคัญของมนุษย์

1.5 ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการระดับสูง สุด ซึ่งเป็นความต้องการที่อยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่าง ตาม ความนึกคิดของตนเอง เพื่อที่จะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความต้องการด้านนี้จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคล

(Self Fulfillment Needs) ที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็น ไปในแนวทางที่ดีที่สุด ตามที่ตนคาดหวังเอาไว้

ทฤษฎีความต้องการของแอลเดอร์เฟอร์ (Alderfer's ERG Needs Theory)

เคลย์ตัน แอลเดอร์เฟอร์ (Clayton Alderfer) ได้นำเสนอทฤษฎีอี อาร์ จี (ERG) ว่า มนุษย์มีความต้องการที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความต้องการการดำรงชีวิตอยู่ (Existence Needs) มนุษย์มีความต้องการทาง สรีรวิทยา หรือทางร่างกาย และความต้องการความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต เช่น กรณีชาวติมอร์ ตะวันออกที่อาศัยอยู่ในเมือง เมื่อถูกทำร้ายและถูกข่มขู่ ก็จะหนีเข้าป่าไปอยู่ในที่คิดว่าปลอดภัยในชีวิต อาจจะดำรงชีวิตอยู่ได้แบบชาวป่า ชาวเขา อควา อายากๆ ไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง จนกว่ากองกำลังสหประชาชาติซึ่งมีกำลังกองทัพไทยร่วมอยู่ด้วยจะเข้าไปให้ความคุ้มครอง ประชาชนชาวติมอร์ตะวันออก ก็จะออกจากป่าเข้าสู่เมืองด้วยความปลอดภัยและใช้ชีวิตตามปกติสุขต่อไป ตามต้องการขั้นแรกนี้ตรงกับความต้องการตามทฤษฎีของมาสโลว์ในขั้นที่ 1 และ 2 (ความต้องการทางร่างกายและต้องการความปลอดภัย)

2. ความต้องการการติดต่อสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ (Relatedness Needs) มนุษย์เป็นสัตว์สังคม จึงต้องการติดต่อสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ทำให้เกิดความรักในเพื่อนมนุษย์ เกิดความสามัคคีในการติดต่อคบหาสมาคม และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จึงมีคำกล่าวในสังคมไทยว่า “รู้อะไรก็ไม่ว่ารู้จักกัน” การรู้จักกันทำให้การติดต่อสัมพันธ์กันง่าย และรวดเร็วยิ่งขึ้น ทำให้หน้าที่การงานมีการประสานสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี ความต้องการขั้นนี้เทียบได้กับความต้องการตามทฤษฎีของมาสโลว์ คือความต้องการทางสังคม (ขั้นที่ 3)

2. ความต้องการการเจริญก้าวหน้า (Growth Needs) มนุษย์มีตัวตน มีอารมณ์ มีความรู้สึก และมีความโลภ จึงต้องการเจริญก้าวหน้าจะได้มีเกียรติยศ ชื่อเสียง ลาภ ยศ สรรเสริญ และของขวัญ ของฝาก ทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งนี้สังคมไทยได้กำหนดวัฒนธรรม ในการดำเนินชีวิตของเยาวชนไทยในการให้พรแก่บุตรหลานตอนหนึ่งว่า “โตขึ้นขอให้เจ้าคน นายคน” ทำให้เยาวชนไทยใฝ่ฝันอยากจะเจริญก้าวหน้าตามคำอวยพรของผู้ใหญ่ ความต้องการ ในขั้นนี้เทียบได้กับความต้องการขั้นที่ 4 และ 5 ของมาสโลว์ (ความต้องการเกียรติยศ และความต้องการความสำเร็จในชีวิต)

ผังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 เปรียบเทียบความต้องการของมนุษย์ตามทฤษฎีของแอลเคอร์เฟอร์กับทฤษฎี

ความต้องการของมาสโลว์

ความต้องการ ความสำเร็จแห่งตน	ความต้องการ การเจริญก้าวหน้า
ความต้องการ เกียรติยศ ชื่อเสียง	
ความต้องการ ทางด้านสังคม	ความต้องการ การติดต่อสัมพันธ์
ความต้องการ ความมั่นคงและความปลอดภัย	ความต้องการ การดำรงชีวิตอยู่
ความต้องการ ทางสรีรวิทยา	

ที่มา: Luthans, 1995, pp.154-157

(อ้างในสงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2543 หน้า 309-312)

ทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม

ทฤษฎีสังคมวิทยาหลายทฤษฎี ได้อธิบายถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ ปัจจัยดังกล่าวมีทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน วิลเลียม ดับบลิว รีคเคอร์ (William W. Reeder อ้างใน จีรพรรณ กาญจนะจิตรา, 2528, หน้า 13-22) ได้รวบรวมปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำของมนุษย์เป็นทฤษฎีขึ้น เพื่ออธิบายถึงพฤติกรรมต่าง ๆ โดยทั่วไปแล้ว รูปแบบทางด้านจิตวิทยาสังคมที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ และการกระทำพฤติกรรมของมนุษย์นั้น นักสังคมวิทยาส่วนใหญ่ มองว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม แต่รีคเคอร์ เชื่อว่าปัจจัยภายนอกจริง ๆ แล้วไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจ ความเชื่อ (Beliefs) และความไม่เชื่อ (Disbeliefs) จะเป็นเหตุผลที่ทำให้คนตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรม ในการตัดสินใจและการกระทำทางสังคมของบุคคลของบุคคลจะประกอบด้วยความเชื่อ และ

ความไม่เชื่อหลาย ๆ อย่างรวมกัน มิได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง บุคคลอาจตัดสินใจกระทำพฤติกรรมอย่างเดียวกัน แต่เหตุผลหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดการตัดสินใจจะแตกต่างกัน ดังนั้น ริดเคอร์จึงได้รวบรวมกลุ่มของปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำของมนุษย์ และได้แยกรูปแบบของการแสดงออกซึ่งการกระทำทางสังคมเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. ความคิดเห็น คือ ความเชื่อ หรือความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งความคิดเห็นของบุคคลจะแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ และความรู้ที่ได้รับมา
2. อารมณ์ หรือความรู้สึก คือ ความรู้สึกหรืออารมณ์ที่บุคคลมีต่อบางสิ่งบางอย่างที่อยู่รอบ ๆ ตัว จะมีทั้งความรู้สึกที่ดีและไม่ดี อาจแสดงออกมาทางสีหน้าและท่าทาง เมื่อคิดหรือพูดถึงสิ่งนั้น
3. การคาดคะเนพฤติกรรมของตน คือ แนวโน้มของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมออกไป โดยพิจารณาถึงผลดีผลเสียของการที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นก่อน ถ้าพฤติกรรมที่จะแสดงออกไปได้ผลเสียมากกว่าผลดี บุคคลก็จะไม่กระทำพฤติกรรมนั้น
3. พฤติกรรมที่แสดงออก คือ พฤติกรรมที่แสดงออกจริง ๆ หลังจากผ่านขั้นตอนของการคาดคะเนพฤติกรรมนั้นแล้ว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เสาวภา ธรรมบุตร (2525) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพครู ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาครูในกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 6 แห่ง จำนวน 300 คน พบว่า อาชีพของบิดามารดา ภูมิฐานะของนักศึกษา และมูลเหตุสนับสนุนเรื่อง โอกาสทางการศึกษา เป็นปัจจัยโดยตรงที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพครู ส่วนตัวแปรอื่น ๆ เช่น เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา การศึกษาของบิดา มารดา มูลเหตุดึงดูดในเรื่องความเชื่อ และเป้าประสงค์ รวมทั้งมูลเหตุผลักดันในเรื่องข้อผูกพัน ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกอาชีพครู

ในขณะเดียวกัน ไพเราะ เอี่ยมสุรีย์ (2538) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกหรือไม่เลือกเรียนวิชาชีพ การพยาบาล พบว่า เพศ ประเภทโรงเรียน ผลการเรียน ที่อยู่ปัจจุบัน (อำเภอ) และรายได้ของครอบครัว รวมถึงการศึกษาสูงสุดของบิดาและมารดา ความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเลือกหรือไม่เลือกเรียนวิชาชีพพยาบาล

สำหรับ กัญญาภัค พิษณุตม์ (2540) ได้ศึกษาถึงมูลเหตุจูงใจในการเลือกเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักเรียน โรงเรียนฝึกอชีพ กรุงเทพมหานคร พบว่า มูลเหตุดึงดูด มูลเหตุผลักดัน และมูลเหตุสนับสนุน มีความสัมพันธ์ต่อการเลือกเรียนใน โรงเรียนฝึกอชีพ กรุงเทพมหานคร อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติ โดยความคิดเห็นด้านมูลเหตุดึงดูด ได้แก่ เพราะมี วิชาชีพที่สนใจ เพราะต้องการ ความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพ เพราะต้องการเพิ่มความชำนาญในอาชีพ เพราะต้องการมีรายได้เป็นของตนเอง เพราะวิชาชีพที่เปิดเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน โดยนักเรียนเพศชายและเพศหญิงทั้งภาคค้า และภาคปกติ มีมูลเหตุจูงใจในการเลือกเรียนแตกต่างกัน ในขณะที่มูลเหตุด้านหลักสูตรไม่มีความแตกต่าง

วันเพ็ญ จินะจิต (2542) ได้ศึกษาการสำรวจความสนใจในการเลือกศึกษาสาขาอาชีพของนักเรียนชาวไทยภูเขาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดกองการศึกษาพิเศษ เขตภาคเหนือพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในอาชีพของตนนักเรียนมากที่สุดคือ ความรัก ความชอบ และความสนใจในอาชีพของตนเอง นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าประโยชน์ของวิชาอาชีพสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การหาความรู้เพิ่มเติม หรือความก้าวหน้าของอาชีพก็สามารถทำได้ง่าย งานอาชีพเป็นงานสุจริต มีเกียรติ นอกจากนี้การเรียนสาขาอาชีพจะเป็นการใช้ความสามารถพิเศษอีกด้วย ประการที่สำคัญที่สุดคือนักเรียนต้องการที่จะเรียนให้จบ โดยเร็วที่สุดเพราะมีความจำเป็นในด้านเศรษฐกิจ

Shang Kuan,P.H. (1999) ได้ทำการศึกษาวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังของนักศึกษากับการวางแผนเรียนต่อเมื่อจบระดับมัธยมศึกษาแล้ว และพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนเรียนต่อ ได้แก่ เพศของนักเรียน รายได้ของครอบครัว และลักษณะของสถานศึกษาที่เข้าเรียน สำหรับนักเรียนที่มีความคาดหวังสูงนั้น ระดับความสามารถทางวิชาการของตนจำเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการวางแผน ข้อเสนอแนะที่ Shang Kuan ได้กล่าวไว้บางอย่างที่น่าสนใจคือ ควรมีการปรับปรุงและเตรียมตัวทางวิชาการให้แก่นักเรียน และแนะแนวให้แก่เรียนมากขึ้น

จากผลการวิจัยที่นำเสนอมา แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับการเลือกเรียนของผู้เรียนแทบทั้งสิ้น การตัดสินใจเลือกเรียนอาจเกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงด้านเดียว หรือเกิดจากปัจจัยหลาย ๆ ด้านก็ได้